

Luka 5,27-32

Propovijed: **Isusov nauk vs. Farizejski nauk #3**

napisao: Danijel Dragaš

2023.

CARINIK

1. U ovoj propovijedi krećemo s novom pričom koja se odvija unutar kuće carinika Levija. Isus i u ovom odlomku nastavlja sa suočavanjem farizeja u vezi s njihovim teološki pogrešnim uvjerenjima. Scena u kojoj se to događa daje savršenu vizualnu priliku Isusu da istakne ono što mu je na umu. Kuća prepuna „običnih grešnika“ – kako su ih nazivali farizeji – bogata gozba na kojoj se jede i pije, a u centru pažnje je Isus, rabbi. Rabbi koji je došao sa svojim učenicima na gozbu, na poziv domaćina, carinika Levija. Ok, idemo u tekst.

1.1. **(Luka 5, 27-28)** „Poslije toga Isus iziđe i opazi carinika imenom Levija gdje sjedi u carinarnici, te mu reče: 'Pođi za mnom!' On ostavi sve, te ustade i pođe za njim.“

1.2. Tko je carinik Levi? Većina biblijskih učitelja slaže se da se ovdje radi o Mateju, našem prvom autoru po redoslijedu u pisanim Evanđeljima. Zašto se u tekstu spominje i kao Levi i kao Matej? Neki biblijski učitelji govore da je Levi bilo njegovo rodno ime, a Matej njegovo apostolsko ime. Drugi pak smatraju da u ono vrijeme nije bilo neobično da jedan Židov ima dva imena. Tko god bio u pravu, većina se slaže da se ovdje radi o Mateju, autoru Evanđelja po Mateju.

1.3. Značenje titule „carinik“ odzvanja potpuno drugačije u našim ušima nego što je odzvanjalo u ušima izraelskog naroda u ono vrijeme. Iako mi možda ne volimo svoje porezne uprave, sigurno ne gledamo na ljude koji tamo rade na isti način kako su Izraelci gledali na carinike. U židovskoj kulturi carinici su bili svrstani u isti koš s bludnicima, ubojicama, lopovima i bogohulnicima... Oni su bili dno dna u očima svoga naroda. Da li s pravom? Mislim da da. Većina carinika koristila je svoju poziciju kako bi iznuđivala novac od vlastitog naroda. Imali su zaštitu Rimskog carstva – koja im je bila na raspolaganju – samo da bi krali i obogaćivali se. To su bili ljudi bez integriteta, hranili su svoju dušu perverzним požudama i željama, a pohlepa je bila najveća među njima. Uživali su u bogatstvu, raskošnim gozbama, pijanstvu i svemu što je dolazilo s tim porocima.

1.4. Postoje predaje koje govore da farizeji nisu htjeli ni da im se halje okrznu o carinika. Ponašali su se prema njima kao da nose neku zaraznu bolest kojom mogu onečistiti druge. Drugim riječima, htjeli su javno i vizualno pokazati koliko im se gadi netko tko je carinik. Je li to u potpunosti točno? Ne

znam. Ali poznajući mentalitet farizeja, ne bih se čudio da je bilo tako. U svakom slučaju, carinici su bili mrski i farizejima i običnom puku.

1.5. S tim razumijevanjem moramo prići ovom događaju. Isus je rabbi, i kao učitelj on traži buduće sljedbenike. Ti ljudi će biti u njegovom društvu, putovati s njim, živjeti s njim, pojavljivati se na javnim mjestima uz njega. Po prijašnjim događajima znamo da je Isus polako počeo okupljati sljedbenike oko sebe, a sada poziva Mateja, carinika, da bude jedan od njih.

KOJA EKIPA

2. Kada pogledamo tu skupinu ljudi, možemo li reći da je Isus mario za njihov društveni status? Da li je bio politički orijentiran kad je birao svoje učenike? Vjerujem da nije! Ono što je činio bilo je zapanjujuće, neviđeno i potpuno revolucionarno u tadašnjoj židovskoj kulturi. A ne samo tada – i danas je Isus kontradiktoran u smislu kako mi gledamo, razumijemo i djelujemo u ovom svijetu. On svojim djelima pokazuje kako izgleda Božja mudrost, a ne ljudska.

2.1. Zašto to kažem? Vrlo vjerojatno, svatko od nas tko želi biti učitelj, doktor, odvjetnik, svećenik – netko tko je poštovan među narodom – htio bi u budućnosti biti u društvu s ljudima sličnog statusa. Drugim riječima, birali bismo pažljivo s kim se želimo družiti, a s kim ne. Htjeli bismo da ljudi s kojima se družimo budu na dobrom glasu, poštjeni, mudri, i visokog statusa u društvu. Ali ne Isus. Njega nije bilo briga što drugi misle. Ljudske vrijednosti njemu nisu bile presudne. Kada bira svoje sljedbenike, on ima nešto drugo na umu: želi pokazati farizejima i ostatku naroda kako izgleda onaj tko će baštiniti kraljevstvo Božje – bez obzira na društveni status i bez obzira na ljudsku mudrost.

MATEJ

3. U ono vrijeme carina se naplaćivala praktički na sve: na hranu, trgovinu, putovanja – bio si oporezovan za svaku aktivnost svakodnevnog života. Carinici su bili Židovi, ali pod zaštitom rimskih vojnika. Ti vojnici su štitili interes Rimskog carstva, i nije ih bilo briga ako bi carinik iznuđivao ekstra novac za sebe. Rimu je bilo bitno da dobiju ono što pripada Cezaru. Carinik Matej bio je smješten u Kafarnaumu, a većina ljudi s kojima se susretao kroz posao bili su ribari. Tako su se Petar, Andrija, Jakov i Ivan dobro poznavali s njim. Kakav je bio njihov odnos prije nego što ga je Isus pozvao da ga slijedi? Biblijski izvještaji nam ne daju jasan odgovor. Možemo samo pretpostavljati.

3.1. Kroz život naučili smo da postoje ljudi koji svoj poziv – kakav god on bio: svećenik, carinik, policajac, bankar, odvjetnik, sudac – obnašaju pošteno, čestito i s poniznošću. To su ljudi koji ne koriste svoju poziciju za osobne prohtjeve. Ali, s druge strane, nažalost mnogo je onih koji čine suprotno. Možda je Matej bio jedan od onih prvih, možda je bio u dobrim odnosima s Petrom, Andrijom, Jakovom i Ivanom. Možda je bio jedan od rijetkih carinika koji nije iznuđivao novac od naroda. Ali ako je bio među onima drugima, onda mogu samo zamisliti kakva je atmosfera vladala na početku dok su se učenici privikavali jedni na druge nakon što su svi odlučili slijediti Isusa. Sigurno su prvi mjeseci bili vrlo zanimljivi.

3.2. Tekst dalje kaže da je Matej ostavio sve i pošao za Isusom. Vjerujem da se dogodilo isto što i kod ostalih učenika koje je Isus pozvao. Dok je Isus poučavao u Kafarnaumu, Matej ga je sigurno već slušao, čuo o njegovim čudesima i riječima o kraljevstvu Božjem. U ovom trenutku odlučuje da je

Isusovo učenje važnije od svega što je do tada posjedovao. On napušta svoj stari život i odlučuje slijediti Isusa, svoga rabija.

DRUŠTVENO DNO

4. (Luka 5,29) „I Levi mu priredi u kući svojoj veliku gozbu; s njima je za stolom bilo mnogo carinika i drugih.“

4.1. Čitamo u tekstu da je Levi pripremio veliku gozbu u svojoj kući za Isusa, i da je za stolom bilo mnogo carinika i drugih. Pitanje koje se postavlja jest: je li to bila oproštajna zabava koju Levi priređuje za svoje kolege prije nego ih napusti? Ili je, pak, Levi želio da Isus upozna njegove kolege i prijatelje s kojima se on druži, kako bi i njima mogao detaljnije objasniti što netko mora učiniti da bi baštiniio kraljevstvo Božje? Mislim da se ovdje radi o ovom drugom primjeru. Također, Levi želi pokazati svojim kolegama i prijateljima koliko mu je Isus važan, i kroz to djelo želi da i oni uvide kako Isus mora postati najvažnija osoba i u njihovim životima. Čitamo da je gozba bila velika, Levi sigurno nije štedio dok je pripremao bogatu i raskošnu gozbu. On u svakom pogledu želi pokazati koliko mu je bitan čovjek zvan Isus.

4.2. Tko su „ostali“ uz carinike? U Isusovo vrijeme, ako si bio carinik, nisi smio ići u sinagogu niti sudjelovati u religijskim obredima koje su Židovi sprovodili u skladu s Mojsijevim Zakonom. Ako ti je to bilo zabranjeno, praktički si bio izoliran iz židovske zajednice – ona te nije htjela. To je značilo da su jedini ljudi koji su se htjeli družiti s tobom drugi carinici i „ostali“ koji također nisu smjeli u sinagoge, a to su bili bludnici, lopovi, prostitutke... Dakle, „ostali“ koji su prisustvovali toj gozbi bili su društveno dno u očima izraelskog naroda.

4.3. Možemo pretpostaviti, s obzirom na status ovih ljudi, da je ovo bio prvi put da je neki rabbi kročio u kuću jednoga od njih. Ne samo to – on je s njima i jeo i pio. Pitanje koje izranja jest: kako su se njegovi učenici osjećali u tom trenutku? Jedno je sigurno: ovo je bio prvi put u njihovim životima da čine nešto takvo. Da nije bilo Isusa, oni nikada ne bi ušli u kuću carinika ili tih „ostalih.“ Po tome možemo zaključiti da su njihova srca u tom trenutku osjećala zbunjenost, nelagodu, možda čak i neku vrstu srama, jer nisu željeli da ih drugi vide u društvu carinika i ostalih. Drugim riječima, oni sami po sebi nisu htjeli biti tamo, ali su to činili zbog Isusa. Naravno, ovo je moja pretpostavka, ali vjerujem da je realna.

SAMO TEHNIČKI IZRAZ

5. (Luka 5,30) „Tada su farizeji i njihovi književnici mrmljali i govorili njegovim učenicima: 'Zašto jedete i pijete sa carinima i grešnicima?'“

5.1. „Farizeji i njihovi književnici.“ Kako sam već rekao u prijašnjoj propovijedi, farizeji su osnivali svoje grupe po cijelom Izraelu, a svaka od tih grupa imala je svoje književnike i učitelje Zakona koji su ostale poučavali Mojsijevom Zakonu i usmenoj tradiciji starijih. Dakle, ovdje se radi o grupi ljudi koja je došla sa svojim rabbiem vidjeti što se događa u kući carinika Levija (Mateja). Jesu li se oni slučajno našli tamo? Ne vjerujem. Isus je postao velik interes u krugovima farizeja, i pretpostavljam da su se međusobno dogovorili da ga slijede – ali ne s namjerom da čuju njegovo učenje otvorenim srcem, nego u nadi da će ga uhvatiti u laži.

5.2. Ranije sam naveo da farizeji nisu htjeli da im se halje okrznu o jednog carinika. Zbog toga vjerujem da su pitanja koja su postavljali Isusovim učenicima zapravo bila izgovorena dok su stajali ispred vrata kuće carinika Levija: „*Zašto jedete i pijete s carinicima i grešnicima?*“

5.3. Prije nego krenemo dalje razlagati tekst, želim naglasiti ovo: postoji razlika između dvije vrste grešnika. Pod broj:

1. Postoje grešnici koji su stvarno zgriješili protiv Boga i njegova Zakona.
2. Postoje grešnici koji su zgriješili u očima farizeja. Sjećate se, rekao sam da su farizeji ljude koji nisu pripadali njihovoj sljedbi nazivali „obični grešnici.“ Dakle, kada farizeji prozivaju nekoga grešnikom, to je samo tehnički izraz kojim označavaju nekoga kao prokletog. Je li on to uistinu bio u Božjim očima – to je već druga priča.

5.4. Zašto vam ovo govorim? Kada čitamo Bibliju i naiđemo na riječ „grešnik“, moramo prepoznati tko tu riječ koristi u određenom kontekstu. Ako je koriste farizeji, to ne znači da je ta osoba veći grešnik od bilo koga drugoga, i sigurno ne znači da je proklet do vijeka i da mu nema pomoći. To je farizejska perspektiva, a ne Božja. Naravno, oni su vjerovali da kada nekoga proglašaju grešnikom, to vrijedi isto kao da ga je sam Bog proglasio. U ovom slučaju radi se o tehničkom nazivu, a u nastavku teksta vidjet ćemo kako ih Isus suočava s tom istinom.

NE TREBAMO TE

6. (Luka 5,31-32) „*Nato im Isus odgovori: ‘Ne trebaju zdravi liječnika, nego bolesni. Nisam došao pozvati na obraćenje pravednike, nego grešnike.’*“

6.1. Čitamo u tekstu da je Isus odgovorio na pitanje farizeja. Interesantno je primijetiti da on zapravo nije odgovorio njima, nego se ubacio u razgovor koji su farizeji započeli s njegovim učenicima. Vjerojatno je čuo što su ih pitali i odlučio sam dati odgovor. Moja pretpostavka je da je to morao učiniti! Zašto? Njegovi učenici tek su počeli slijediti Isusa, još im mnogo toga nije bilo jasno, a možda su se i sami pitali isto pitanje. Ne vjerujem da bi u tom trenutku znali dati dobar i jasan odgovor na prigovor farizeja. Isus to zna i zato preuzima riječ – on odgovara umjesto njih.

6.2. Njegov odgovor glasi: „*Ne trebaju zdravi liječnika, nego bolesni. Nisam došao pozvati na obraćenje pravednike, nego grešnike.*“ Najprije moramo razumjeti da Isus ovdje govori Židovima. Kada kaže da je došao pozvati grešnike, a ne pravednike, on to govori u kontekstu njihova razumijevanja Božjeg kraljevstva. Drugim riječima, Isus ovdje poručuje: „*Ja sam došao kao Mesija da u kraljevstvo Božje pozovem grešnike, a ne one koji se smatraju pravednima!*“ Farizeji su jako dobro razumjeli koncept kraljevstva Božjega, Isus to zna i upravo ih sada želi suočiti s njihovim krivim vjerovanjem.

6.3. Važno je shvatiti da riječ „pravednik“ u ovom kontekstu ne opisuje nekoga tko je doista pravedan u Božjim očima, niti nekoga tko je uistinu ponizna i otvorena srca pred Bogom. Riječ „pravednik“ ovdje opisuje samorazumijevanje i uvjerenje farizeja koji stoje ispred Isusa. Kako su oni bili „pravedni“? Oni su vjerovali za sebe da su učinili sve što je potrebno: „*Mi smo se pokajali, očistili od svojih grijeha. Mi sprovodimo Mojsijev Zakon u svojim životima, čuvamo usmenu predaju starijih, odvojili smo se od običnih grešnika, živimo u svetosti i pravednosti. Mi smo dostojni Božjeg*

pomilovanja, dostojni kraljevstva Božjega. I zato nas, Isuse, tvoj poziv ne zanima. Nama tvoj poziv nije potreban, mi smo sve to već postigli!”

6.4. Isus zna da oni tako razmišljaju, i zato ih naziva „pravednima.“ Oni su pravedni u vlastitim očima. Sami sebe su prevarili, uvjerali da su pravedni pred Bogom, a zapravo su daleko od istine. Isus ih sada direktno suočava s tom laži i govori im: *„Ja nisam došao zbog vas. Vi ste toliko udaljeni od istine, toliko zaslijepljeni svojim vlastitim uvjerenjima, da istina koju donosim na svijet nije za vas, nego za one koji sebe prepoznaju kao grešnike.“*

6.5. Njegova slika je jasna: „Ne trebaju zdravi liječnika, nego bolesni.“ Ako je netko zdrav, zašto bi išao liječniku? On zna da mu ne treba pomoć. Tako su i farizeji vjerovali da su već učinili sve što treba i da su sami po sebi dostojni kraljevstva Božjega. Zbog toga im Isusov poziv nije bio važan. S druge strane, samo oni koji su svjesni svoje grešnosti pred svetim Bogom, oni koji prepoznaju da trebaju njegovu milost i oprost, doći će Isusu, poslušati njegovo učenje i odazvati se na njegov poziv.